תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית פרק ד

טור שמעון הוה מפיק תלת מאוון דגרבין דמרקיע לקייטא כל ערובות שובא. ולמה חרב יש אומר מפני הזנות וי"א **שהיו משחקין בכדור**.

פני משה - **בשבת**:

קרבן העדה - **בשבת** א"נ שהיו מבלין ימיהם בהם **ולא עסקו בתורה**:

איכה רבה (וילנא) פרשה ב

טור שמעון הוה מפיק תלת מאה גרבין ולמה חרבו אי תימא מן הזונות, והלא לא היתה אלא ריבה אחת והוציאוה משם, א"ר הונא משום **שהיו משחקין בכדור בשבת**,

תוספות מסכת ביצה דף יב עמוד א ד"ה ה"ג

...וכן פי' רבינו חננאל אבל ליתא פירושן דלאו דוקא קטן למולו דה"ה שלא למולו דשרי גם טיול **דהא אשכחן נמי דמשחקין בכדור שקורין פלוט"א בלע"ז ביום טוב ברה"ר** אף על גב דליכא אלא טיול...

בית יוסף אורח חיים סימן שח

...שבלי הלקט שאסור לשחוק בשבת ויום טוב בכדורים שאינם ראויים לצור על פי צלוחית דממאסי שמטנפי על ידי טיט ועפר... אבל התוספות בפרק קמא דביצה (יב. ד"ה ה"ג)... כתבו... משמע שמותר לטלטל הכדור ביום טוב **והוא הדין בשבת** דבדברים אלו יום טוב ושבת שוים הם. ומיהו בירושלמי בפרק בתרא דתעניות (ה"ה) מצאתי טור שמעון... שהיו משחקין בכדור:

שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שח:מה

אסור לשחוק בשבת ויו"ט בכדור. הגה: ויש מתירין, **ונהגו להקל** (תוס').

משנה ברורה סימן שח

(קנז) בכדור - בין אם היא של נייר או של עץ שאין שם כלי עליו מחמת שראוי לשחוק בו והוי כאבן שהוא **מוקצה מגופו** ואפילו בטלטול בעלמא אסור לדעה זו: (קנח) ויש מתירין - אפשר שטעמם שכיון שעשוי לכך ומיוחד לזה בתמידות לא שייך בו שם מוקצה וכדלעיל בסכ"ב. ומ"מ **לכו"ע אסור לשחוק בר"ה** ואפילו בכרמלית בשבת דבקל הוא שיפול לחוץ מד' אמות ואתי לאתויי אבל ביום טוב מותר אפילו בר"ה לשחוק בו לדעה זו. וכ"ז כששוחק **שלא ע"ג קרקע** אבל ע"ג קרקע לכו"ע אסור משום חשש **אשויי גומות** וכדלקמן בסי' של"ח לענין שחיקת אגוזים **ומ"מ אין למחות בנשים וקטנים** דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין:

ערוך השולחן או"ח שח:ע

הכדורים שמשחקים בהם הם מוקצה... וממילא דאסור לשחוק בכדורים בשבת וי"א דכיון דראוין לשחוק ובהשחוק אין איסור למתענגים בזה לפיכך מותרים בטלטול ומשחקים בהם ויש שמתירין רק ביום טוב ולא בשבת ואינו עיקר [מג"א סקע"ג] וכן המנהג להקל אמנם בירושלמי פ"ד דתענית [הלכה ה] דעיר אחת חרבה בשביל שהיו משחקין בכדור בשבת...

ביאור הגר"א או"ח שח:מה

אסור לשחוק. ירושל' פ"ב דתענית:

ויש. והירושלמי איירי בר"ה משום הוצאה וע' בתוס' פ"ק די"ט י"ב א':

שולחן ערוך או"ח הלכות יום טוב תקיח:א

הגה: **ומותר לשחוק בכדור**, אפילו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא (תוס' ורבי ירוחם).

ט"ז אורח חיים סימן תקיח ס"ק ב

ומותר לשחוק בכדור כו'. - כתב רש"ל דבר תימה הוא להתיר שא"צ ביום טוב כלל אלא שחוק של ילדים אבל לגדולים נראה בעיני **מנהג רע הוא** ואף שכ"כ בשם ר"ת לא ניחא לי כי אפשר שלא בא אלא ליישב מה שנהגו כן **ואם איישר חיילי אבטליני'** שהרא"ש לא העתיק זה:

משנה ברורה סימן תקיח ס"ק ט

בכדור אפילו בר"ה - ר"ל אף על גב דעי"ז רגיל להעביר ד"א ממקום למקום אפ"ה מותר דהוא בכלל טיול ושמחת יום טוב ורש"ל כתב דדבר תימה הוא להתיר זה דאין בו צורך היום כלל אלא שחוק של ילדים והנח להם אבל לגדולים שנוהגין כן מנהג רע הוא דאין זה שמחה וטיול אלא שיחת ילדים וקלות ראש ובלא"ה אין דין זה מוסכם לכו"ע דדעת המחבר לאסור כמבואר לעיל בסימן ש"ח סעיף מ"ה...

שו"ת מהריט"ץ החדשות סימן רב

שאלה. עיר גדולה של חכמים ושל סופרים שמעולם לא שחקו בכדור לא בשבת ולא ביום טוב. ופעם אחת שבאו גוים בעטו בימי החול, קמו מיד ראשי הקהלה ובטלום. ועתה מחדש קמו עמדו בחורים עמדו לשחוק בשבת וביום טוב. ובשכר, שיש להם גוי מי מפסיד ומי מרויח, ולמחרת השבת פורעים זה את זה. ומעון השחוק נמשך שהולכים ושוחקים בגילוי הראש כולם, ובאים לידי שבועות לבטלה בחי ה' ובהשם לאלפי אלפים, ולידי כעס, וכמעט נוקבים שם השם. ואחר כלות השחוק אוכלים ושותים במרתף גויים ובאיסטיריאה וקונים פירות וכוסלואיי על מנת לפורעם למחרת השבת, והכל נאכל בלי רחיצת ידים ובלא ברכה, וכאלו העבירות נמשכים מהעון הנז'. ויהי כי נשמע לרבני העיר הזקנים מחו בידם ונדרש לרבים איסור הדבר במקום שלא הונהג כן מעולם למנוע העון מיד הבחורים. ולא יכלו לתקן, כי הרבנים בחורים חותרים אחר ההוללות, **כי מצאו בהגהות רמ"א ויש מתירים**, וכן בלבושין עתה ילמדנו רבינו מה דינו של עון זה להניחו או לעוקרו?

תשובה. מנהגי ישראל תורה הוא, ואין להקל במקום שלא נהגו כן. ולשון - ונהגו להקל - יוכיח, כי אפשר דהוי אתרא דנהגו כבעלי התוספות ולא בשכר, אלא לעונג שבת, **מעט שחוק ורוב שבת בתורה ומעשים טובים ובדברים המותרים**, **והולכים לשמוע הדרשות**, ואינם מניחים תפלת השבת ערב ובוקר וצהרים, באלה אמרו. כמו שאמרו בגמ' אתריה דר' יוסי הגלילי הוא אתריה דרב הונא. דאילו באתריה דנהיגו כהלכתא וזה בא לשנות, עובר ומתעבר הוא ומסתכן בנפשו הוא... ואותו מעשה דגמ' ירושלמית דטור שמעון... **ולא מצאו לה עון על מה נחרבה זולת עון הכדור ששוחקים בשבת בכדור. ואפילו שהיו שוחקים לעונג שבת, ששמחות כאלה נאצות הן לפניו יתברך**. וכל שכן כאשר [יש] בדבר איסור (עושין) [שעושין] בשכר, דהוי מקח וממכר דאסור... וכהאי גוונא אסמכתא בעלמא הוא, ונמצא בגזלנים. ולפיכך [הם] פסולי עדות... **אם כן בנדון דידן דאיכא כל הני עבירות דאמרן, ודאי דיש לכל חכמי הדור לקנא קנאת ה' לכתוב נגד עושי רשעה ונגד המורים להקל ונותנים יד לפושעים**...

תשובה. המשחקים בכדור בשבת **ישתחקו עצמותם בגיהנם**... חלילה ללמוד מדברי בעלי התוספות דבר זה, כי הם לא כתבו אלא **שחוק בכדור בחנם**. דייקא נמי דקתני דרך טיול משמע שלא הותר אלא דרך טיול משום שמחת יום טוב... **והרואה מדברי הירושלמי יראה שלא כתב שנחרבה מפני שמשחקים בכדור בשבת**, **אלא סתם** קאמר מפני שהיו משחקים בכדור, ואפשר דאפילו בחול, כיון שהיו עושים מעשה זה בקבע... הגם ש**במדרש רבה כתוב שם שהיו משחקים בכדור בשבת**, אמנם בירושלמי לא הוזכר בשבת, ואפשר שחולק... ואפשר דאע"ג דלא פירש בשבת **לא פליג** על המדרש, והדבר שקול ובודאי **דבשבת כולי עלמא מודו דאסור משום כמה עבירות הנמשכות, וגדולה שבכולם ביטול בית המדרש**. צא ולמד מה תיקן עזרא הסופר **לקרוא בתורה במנחה** בשבת מפני יושבי קרנות וגם התירו חז"ל איסור טילטול לפנות אוצר ארבע או חמשה קופות בשבת משום ביטול בית המדרש **ואם התירו את האיסור משום ביטול בית המדרש, מינה נלמוד קל וחומר לעושי איסור ועבירות, וביטול בית המדרש, וביטול תפלת מנחה, וכמה מיני עבירות כולי עלמא מודו דאסור**... וראוי לנדותם ולהחרימם [למען] ישובו מדרכם הרעה. ומה גם כי שמעו כרוז הרבנים הזקנים אשר מימי עולם נהגו איסור, והם הקשו עורפם ושמעו עצת הבחורים, גדול עונם מנשוא...

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו:

אמר רבי זירא: מריש כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא בשבתא, אמינא: קא מחליין רבנן שבתא. כיון דשמענא להא דרבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי: לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה **ואפילו בשבת**, שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו' - אנא נמי רהיטנא.

שולחן ערוך או"ח הלכות שבת שא:ב

בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם, מותר. וכן לראות כל דבר שמתענגים בו (וכן מותר לטייל ב"י).

תוספתא מסכת שבת (ליברמן) פרק טז הלכה כב

אין רצין בשבת כדי להתעמל אבל מטייל כדרכו ואינו חושש ואפי' כל היום כולו

ילקוט יוסף קצוש"ע או"ח סימנים שח - כללים בהלכות מוקצה

פד. לספרדים ההולכים כדעת מרן הש"ע אסור לגדולים לשחק בכדור בשבת וביום - טוב, ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו או מקומו. והדין כן אף בכדור שעשאוהו מתחלה לשם משחק. ומכל מקום מותר להרשות לקטן [אפילו שהגיע לחינוך] לשחק במשחקים ובכדור בשבת, כי שמא מרן לא דיבר על הכדור בזמן הזה שיש לנו בתי חרושת למשחקים.

שו"ת אורח משפט או"ח סימן קנב

...ולא עוד אלא שהכותב הזה נתן מכשול לפני הרבים, שכרך את הדברים שנאמרו בהגהת שו"ע /או"ח/ סי' תקי"ח בהלכות יום טוב... שהיתר זה במקום שאסור בהוצאה לא נאמר אלא ביום טוב, שאין בו איסור הוצאה... וממילא מבוארים הדברים שבשבת שיש בו איסור הוצאה אסור לשחוק בכדור בכל מקום שיש בו משום איסור הוצאה, וביום טוב, שהיא מותר לדעת הגה זו, רק איסור ההוצאה הותר, **אבל איסורים אחרים אם הם מלוים את משחק הכדור**, כמו שהוא נהוגה היום... ומי שיש לו איזה ידיעה במקור הדין לא יוכל להעלות זה על לבו, שהרי בירושלמי תענית בפ"ד הלכה ה' אמרו בטעם חורבן ביתר, שהיה מפני שהיו משחקין בכדור, והיינו מפני חילול שבת שבו. **וכ"ה מפורש במדרש רבה איכה מפני שהיו משחקין בכדור בשבת, והיינו ברשות הרבים, וממילא הוא אסור בכל מקום שההוצאה אסורה, אפילו בזמן שאין שום איסור כרוך בו, אלא איסור הוצאה לבד**, ובמקום ששארי איסורין שהם אסורים גם ביום טוב נהוגין בו פשיטא הוא שגם להמתירין ביום טוב אסור הוא...והנה הארכתי בדברים כ"כ פשוטים, כדי להודיע לרבים שחלילה לסמוך על קולותיו של הכותב הנ"ל, ולא זו הדרך לישר דרכי התורה בישראל ובא"י לומר שצריכים ידיעת המקורות, ולהורות לגמרי בהעלם עין מהמקורות, שהיא הוראת טעות ומכשול. אבל באמת השטחיות מצד איזה שלמדו קצת, והבורות ואי הידיעה מצד ההמון, הן הן גורמי התקלות בכל ערכי החיים שלנו. וכדי לבא לידי תיקון צריכים אנו להרבות למודי תורה בכל השדרות הרחבות, ואז ידעו להבחין בין האסור והמותר בכלל, ולא יהיו כעורים ההולכים ונכשלים, ולהרגיל במוסר ודרך ארץ את התלמידים שלא שמשו כל צרכן, שלא יקפצו להורות בלא המלכה בגדולים מהם. ואז יתישרו הדרכים כולם על פי התורה והמצוה שלעולם דרכיה הם דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

שולחן ערוך הרב או"ח שח:פג

אסור לשחוק בכדור בשבת ויו"ט לפי שאסור לטלטלו מפני שאין תורת כלי עליו ויש מתירים לטלטלו ולשחוק בו ברה"[י] **ונהגו מקדם להקל ולא מיחו בידם** הואיל ויש להם על מי שיסמוכו:

שש"כ טז:ו

אין לאסור משחקי כדור – להוציא משחק כדורגל – אפילו מחוץ לבית (במקום שיש עירוב), והוא הדין לגבי משחק טניס השולחן (פינג-פונג).